

Verkenning Weerbare jeugd binnen Achterhoek Gezond

De Achterhoek Raad heeft op 29 maart 2021 een motie aangenomen om te onderzoeken hoe er een gesloten en persoonsonafhankelijke ketenaanpak vormgegeven kan worden. En hoe meer op preventie kan worden ingezet. Achterhoek Gezond ontwikkelt een werkwijze die recht doet aan beide aspecten. Jongeren spelen een actieve rol in het signaleren en oplossen van knelpunten. En alle relevante partijen zijn betrokken om voor een volledig beeld en optimale afstemming te zorgen. Het onderwijs is, naast ouders, preventie- en zorgaanbieders, een belangrijke speler.

Inhoud

1. Inleiding.....	2
2. Positieve gezondheid is in de Achterhoek het uitgangspunt	4
3. Wat is Achterhoek Gezond.....	7
3.1. Bewustwording van gezondheid.....	8
3.2. Van doelgroepenkeuze tot voorstel voor interventies	9
3.3. Opstellen van en besluiten over het kavelplan Achterhoek Gezond	11
4. Achterhoek gezond en weerbare jongeren.....	13
5. De rol van het onderwijs en werkgevers.....	16
6. Mentale weerbaarheid jongeren prioriteit in de Achterhoek.....	18

1. Inleiding

De aanleiding voor deze notitie is de, op 29 maart 2021 door de Achterhoek Raad aangenomen, motie 'Mentale Gezondheid Achterhoekse Jongeren'. Daarin vraagt de Achterhoek Raad aan de Thematafel de Gezondste Regio om te onderzoeken hoe onderwijs, gemeenten, (jeugd)zorg organisaties en andere (verwijzende) instanties in de praktijk een gesloten (en persoonsonafhankelijke) ketenaanpak vorm kunnen geven, zodat geen enkele jongere onnodig van adequate hulp verstoken blijft en daarnaast meer ingezet wordt op preventie. Het Preventie Platform Jeugd, Achterhoek VO, THINK op VO, het loopbaanplein en jongeren zelf moeten worden betrokken in het onderzoek.

Alle jongeren in beeld en ondersteund

In deze verkenning staat hoe de samenwerkende partners in de Achterhoek er de komende jaren voor gaan zorgen dat jongeren met een kans op mentale problemen in beeld komen en blijven. En op welke wijze organisaties nog intensiever samen gaan werken om voor alle jongeren het juiste aanbod te realiseren. Dat betekent in de eerste plaats een veilige omgeving om in op te groeien. Er komt ook een sluitende systematiek om problemen tijdig te signaleren en er adequaat op te kunnen reageren. Door meer focus op preventie neemt de mentale druk bij jongeren af. Structurele aandacht voor mentale gezondheid in het onderwijs zorgt ervoor dat investeren in mentale gezondheid net zo normaal wordt als investeren in fysieke gezondheid. Door goede afspraken over doorverwijzing en samenwerking rondom jongeren die vatbaar zijn voor mentale problemen komen zij snel in beeld en worden zij op tijd geholpen. Voor jongeren met zware mentale problemen en/of psychische stoornissen blijft de toegang tot zorg uiteraard geborgd.

Mentaal welbevinden van jongeren in de Achterhoek

Corona heeft impact op de mentale gezondheid van jongeren in de Achterhoek. Maar ook voor de aanvang van de epidemie ervoeren vele jongeren al mentale druk en gaven sommigen aan dat zij in psychische problemen kwamen. In hoofdstuk 2 wordt hiervan een beeld geschetst. Dit geeft inzicht in de aard en omvang van het vraagstuk in de Achterhoek. De Achterhoek werkt al jaren volgens de uitgangspunten van positieve gezondheid. Mentale gezondheid en leefomgeving zijn daar onderdelen van. Betrokken organisaties zijn zich daardoor bewust van het belang van een goede mentale gezondheid onder jongeren.

Achterhoek Gezond: anders organiseren, financieren en monitoren van gezondheid en zorg

Op basis van onder andere de Achterhoek visie het regionale preventieakkoord Gezondheid & Geluk in de Achterhoek werd duidelijk dat organisaties in de Achterhoek zich samen in willen zetten voor meer gezondheid minder zorg. Meer focus op preventie en een andere systematiek van organiseren, financieren en monitoren van gezondheid en zorg. Achterhoek Gezond (het kavelplan) is het middel dat wordt ingezet om de brede bewustwording van gezondheid op gang te brengen en anders te organiseren, financieren en monitoren.

Positieve gezondheid blijft het leidende principe. In hoofdstuk 3 is kort samengevat hoe Achterhoek Gezond werkt.

Achterhoek Gezond: weerbare jeugd

Achterhoek Gezond filtert doelgroepen uit de populatie waar inzet op nodig is. Een van de eerste twee groepen is weerbare jeugd. Achterhoek Gezond heeft in het voorjaar van 2021 een werkgroep opgezet. Deze groep richt zich op het bevorderen van de weerbaarheid van jongeren. Er wordt gewerkt aan een systeem waarbij (mentale) problemen worden voorkomen of vroegtijdig gesignaleerd. Door vroegsignalering wordt voorkomen dat jongeren lang van hulp verstoken blijven of problemen verergeren. In de werkwijze wordt uitgegaan van de vraag van jongeren zelf. En er wordt intensief gebruik gemaakt van de beschikbare data om te kunnen voorspellen en duiden waar de inzet zich op moet richten. Hoofdstuk 4 maakt inzichtelijk op welke wijze Achterhoek Gezond werkt aan weerbare jeugd.

De rol van het onderwijs en het Actieplan Achterhoekse Jongeren 2.0

Het onderwijs en werkgevers hebben belang bij gezonde leerlingen en (jonge) werknemers. Dit heeft een positieve invloed op de sfeer op school en op de werkvloer en zorgt voor optimale prestaties. Op verschillende (middelbare) scholen in de Achterhoek is daarom al structureel tijd en professionaliteit ingeroosterd voor dit onderwerp. Ook de betrokkenen bij het Actieplan Achterhoekse Jongeren 2.0 hebben aandacht voor de mentale gezondheid. Hoofdstuk 5 laat zien dat het onderwijs en de werkvloer sociaal veilig moeten zijn. Zodat jongeren onderling en met begeleiders kunnen spreken over hun mentale gezondheid. Het is belangrijk dat er korte lijnen zijn tussen jongeren, onderwijs, werkvloer en zorg. Zodat er over en weer snel geschakeld kan worden voor kwetsbare jongeren met een ondersteuningsvraag. Er zijn goede lopende initiatieven in de Achterhoek die als basis voor de regio kunnen dienen.

Mentale weerbaarheid jongeren prioriteit in de Achterhoek

Op basis van de verkenning wordt duidelijk dat mentale weerbaarheid jeugd aandacht verdient en krijgt in de Achterhoek. Achterhoek Gezond zet in op weerbare jeugd. Ook in het onderwijs zijn mooie initiatieven. De thematafels 'De Gezondste Regio' en 'Onderwijs en Arbeidsmarkt' zijn bereid om samen ondernemers, overheden, organisaties en onderwijs te mobiliseren om jongeren te bereiken en ondersteunen. Dit doen zij vanuit hun eigen werkveld en perspectief, maar wel in nauwe onderlinge afstemming. In Hoofdstuk 7 wordt dit toegelicht.

2. Positieve gezondheid is in de Achterhoek het uitgangspunt

In de motie wordt zowel gevraagd om inzet op preventie als om het adequaat reageren als problemen zich toch voordoen. Met andere woorden: handelen vanuit het principe van positieve gezondheid. Om dat te kunnen doen is het belangrijk om over gegevens te beschikken die voor de Achterhoek relevant zijn. Wat is de aard en omvang van het vraagstuk? En wat is de (structurele) impact van corona?

Uit landelijke cijfers blijkt dat een klein deel van de jongeren een depressieve stoornis, een angststoornis of een burn-out heeft. Het grootste deel van de jongeren voelt zich (meestal) gelukkig en ervaart voldoende weerbaarheid. Daartussen bevinden zich de jongeren die niet voldoen aan de criteria van een stoornis, maar wel in meerdere of mindere mate last hebben van psychische problemen. Dat is de groep waar in de maatschappelijke discussie, ook in de Achterhoek, de meeste aandacht naar uitgaat.

De periode voorafgaand aan corona

In 2019 is de GGD-gezondheidsmonitor gepubliceerd met daarin informatie over de Achterhoekse gemeenten. Daaruit zijn gegevens te halen die betrekking hebben op mentale gezondheid. De meeste jongeren voelden zich gelukkig en voldoende weerbaar (tussen de 87% en 91%). Wel ervoeren veel jongeren (rond de 40%) stress. Stress kan een belangrijke factor zijn voor het ontwikkelen van psychische problemen. Aan de hand van vragenlijsten is gemeten hoeveel procent van de jongeren een verhoogd risico heeft op psychosociale problemen. In de Achterhoek schommelde dit percentage tussen de ruim 22% en de ruim 26%. Psychosociale problematiek kan leiden tot slecht sociaal functioneren, verminderde schoolprestaties, schooluitval, jeugdcriminaliteit en een hoger risico op psychische problematiek op latere leeftijd. In de GGD-regio noord en oost Gelderland waar de Achterhoek nam dit percentage tussen 2015 en 2019 toe.

Peilingen onder de jeugd tijdens corona

De GGD Noord- en Oost-Gelderland heeft tijdens de coronaperiode peilingen gehouden onder middelbare scholieren tussen de 12 en 18 jaar. Deze peilingen betroffen de hele regio waar de Achterhoek deel van uitmaakt. De meest recente was tussen 8 en 19 maart 2021. Duidelijk werd dat middelbare scholieren last hebben van de crisis (86%). Iets minder dan de helft voelt zich gelukkig, voor de crisis was dit 87%. Meer jongeren gingen zich zorgen maken over hun schoolresultaten. Eén op de acht ontwikkelde psychische klachten. De GGD signaleert dat psychische problemen relatief vaak voorkomen bij bepaalde groepen. Bijvoorbeeld bij jongeren die het thuis of op school niet naar hun zin hebben, die een slechte relatie met hun ouders hebben, die gepest worden, dagelijks roken of verslaafd zijn aan sociale media of gamen. Tenminste één op de drie jongeren uit deze groepen heeft psychische problemen.

Samen werken vanuit positieve gezondheid

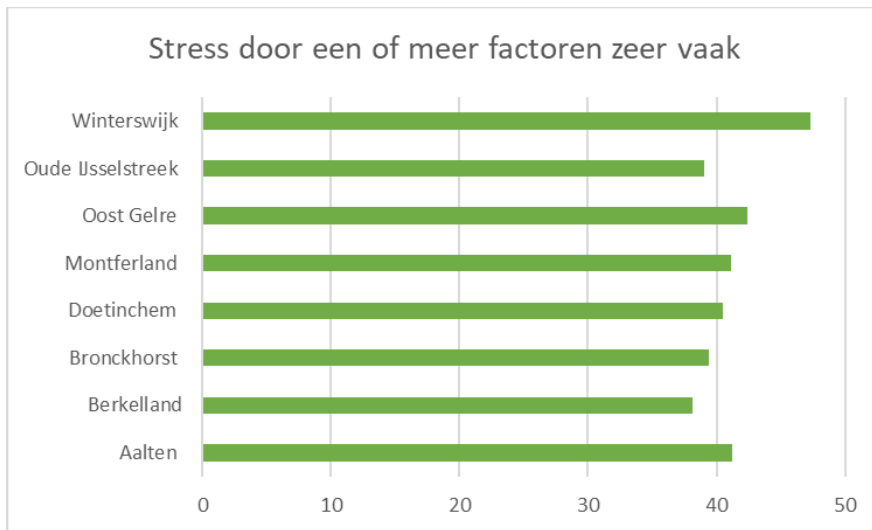
Tussen 2015 en 2019 (voor corona) nam het percentage jongeren met een verhoogd risico op psychisch sociale problematiek toe. Mede door corona veranderde het mentaal welbevinden. Er zijn groepen die een groter risico hebben op het ontwikkelen van psychische klachten. Bijvoorbeeld jongeren in een onstabiele thuissituatie of jongeren die moeite hebben met leren en het vinden en behouden van werk. Om goed te anticiperen is het noodzakelijk om met jongeren in gesprek te blijven en te blijven onderzoeken wat oorzaken en kansrijke interventies zijn. Investeren in een veilige en positieve thuis- en schoolomgeving en verslavingen tegengaan is belangrijk. Het onderwijs is een plek om mentaal welbevinden bespreekbaar te maken. Jongeren ervaren stress als gevolg van zorgen over schoolresultaten. Psychische en mentale problemen van leerlingen beïnvloeden de onderwijsomgeving.

Het is dus belangrijk om een integrale aanpak te ontwikkelen, waarin wordt geanticipeerd op inzichten uit gesprekken met jongeren en verzamelde data worden opgedaan. Cross overs tussen gezondheid, zorg, onderwijs en werkomgeving moeten worden gemaakt. Een eenzijdige benadering vanuit één van deze domeinen is onvoldoende.

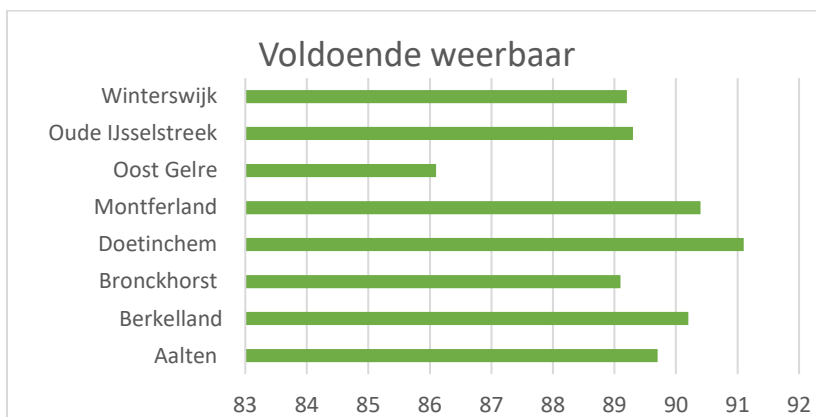
In het epidemiologisch lag de nadruk lange tijd op psychische problemen en stoornissen. Bij preventie werd van oudsher gedacht aan het voorkomen van het ontstaan van stoornissen. De laatste jaren wordt ook gestart vanuit het behoud van welbevinden, door de verhoging van veerkracht en sociale steun. Deze positieve gezondheidsinstek is relatief nieuw, maar heeft in de Achterhoek al breed draagvlak. In de Achterhoek is onderzocht of jongeren zich voldoende gelukkig en voldoende weerbaar voelen. Ook is hen gevraagd of zij stress ervaren.

FIGUUR 1: BRON: GGD GEZONDHEIDSMONITOR 2019

FIGUUR 2: ERVAREN STRESS ONDER JONGEREN: BRON GGD GEZONDHEIDSMONITOR 2019

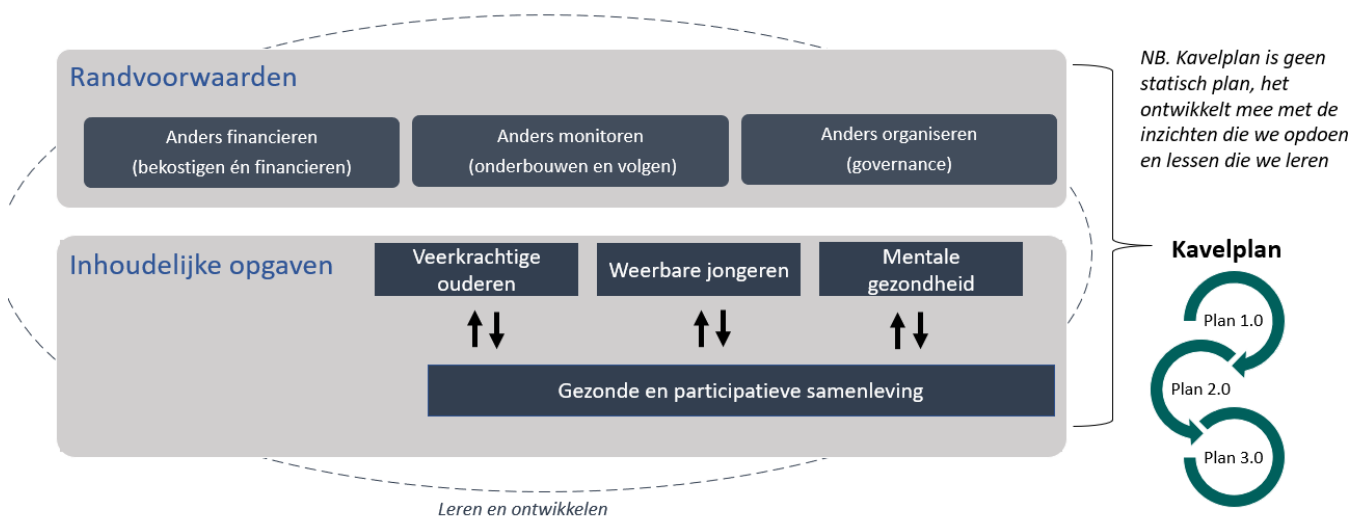

FIGUUR 3: BRON GGD GEZONDHEIDSMONITOR 2019

Voor het meten van positieve gezondheidsaspecten zijn er minder algemeen aanvaarde definities en meetinstrumenten voorhanden. Daardoor zijn minder cijfers beschikbaar. Volledig voorkomen is niet mogelijk. Daarom moet ook worden onderzocht wat jongeren met psychische problemen nodig hebben om toch een goed leven te kunnen leiden. Hier is het samenwerken tussen ouders, jongeren, organisaties en overheden van groot belang. De Achterhoek wil dat alle jongeren met een depressieve stoornis, een angststoornis of burn-out toegang hebben tot zorg.

3. Wat is Achterhoek Gezond

Achterhoek Gezond staat voor een andere manier van organiseren, financieren en monitoren van gezondheid en zorg. Weerbare jeugd is één van de twee doelgroepen waar binnen Achterhoek Gezond prioriteit aan wordt gegeven. Dat is geen willekeurige keuze. Uit het analyseren van de beschikbare data en gesprekken met jongeren en professionals is naar voren gekomen dat investeren in de mentale weerbaarheid van jongeren grote gezondheidswinst geeft. Om de uitwerking voor de doelgroep weerbare jongeren te kunnen volgen is het belangrijk om de uitgangspunten en werking van Achterhoek Gezond op hoofdlijnen te kennen.

FIGUUR 4 ACHTERHOEK GEZOND RANDVOORWAARDEN EN INHOUDELIJKE OPGAVEN; BRON: ACHTERHOEK GEZOND

De uitgangspunten van Achterhoek Gezond

Achterhoek Gezond baseert zich op de gezondheidspiramide waarin de inwoner centraal staat. Door het ontschotten van data, dossier, financiering en capaciteit wordt het mogelijk om te werken vanuit positieve gezondheid. Dat betekent dat gezondheid niet meer gezien wordt als de af- of aanwezigheid van ziekte, maar als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren.

3.1. Bewustwording van gezondheid

Achterhoek Gezond stelt gezondheid centraal. En wil inwoners, professionals, beleidsmakers en bestuurders ertoe aanzetten om dat ook te doen. Daarom zet Achterhoek Gezond werken en leven vanuit gezondheid overal op de agenda. Inwoners (waaronder jongeren) kunnen pas de regie voeren over hun eigen gezondheid als zij kennis hebben van (en na kunnen denken over) wat gezondheid voor hen betekent. Die kennis en opvattingen moeten vervolgens overgebracht worden op professionals, organisaties en overheden. Zij kunnen hun beleid en werkwijzen hier dan op inrichten. Dit is een continu proces. Want inzichten en behoeften veranderen. Dus moeten beleid en werkwijzen ook steeds worden aangepast. Het nadenken en communiceren over gezondheid geldt voor alle inwoners van de Achterhoek en professionals, bestuurders en organisaties van binnen en buiten de Achterhoek die preventie, gezondheid en zorg ondersteunen, uitvoeren en bepalen.

FIGUUR 5; WAT BETEKENT LEVEN VANUIT GEZONDHEID VOOR JOU? BRON; ACHTERHOEK GEZOND

3.2. Van doelgroepenkeuze tot voorstel voor interventies

De uitdagingen waar de Achterhoek voor staat zijn bekend. In het regiobeeld en de regiovisie zijn deze ook gestaafd met cijfers en getuigenis. Op basis van het cijfermateriaal is een onderbouwde keuze gemaakt voor weerbare jongeren en veerkrachtige ouderen. Focus op doelgroepen is nodig om het werk behapbaar te houden en zorgvuldig te kunnen werken (alle stappen volledig en nauwgezet te kunnen doorlopen). In de loop van de tijd worden nieuwe groepen toegevoegd. De naam van de doelgroepen maakt duidelijk dat wordt gehandeld vanuit gezondheidsperspectief. Achterhoek Gezond doorloopt voor alle doelgroepen steeds dezelfde stappen. Deze staan hieronder chronologisch weergegeven. In werkelijkheid is het soms nodig om terug te gaan naar een voorgaande stap of kan een stap worden overgeslagen.

De brandhaarden in de doelgroepen achterhalen

Nadat de doelgroep is bepaald wordt gekeken wat de 'brandhaarden' in de doelgroep zijn. Op basis van data wordt in beeld gebracht waar de grootste brandhaarden zich op welke termijn voor zullen gaan doen. Tegelijkertijd wordt met inwoners besproken wat zij nodig hebben (en kunnen doen) om te voorkomen dat de brandhaard ontstaat. Het verzamelen en interpreteren van data is een arbeidsintensief traject. De informatie komt vanuit verschillende organisaties. Er wordt niet altijd op een wijze geregistreerd die het mogelijk maakt om data-analyses uit te voeren. Mede daarom is aanvullend literatuuronderzoek nodig naar de determinanten van de brandhaard. Ook het op een juiste manier betrekken van inwoners vergt energie. Persoonlijke gezondheid kan gevoelig liggen. En inwoners moeten meegenomen worden in het waarom van het beantwoorden van de vraag. Naast inwoners worden ook professionals bevroegd.

De lopende initiatieven in beeld brengen

Er zijn al programma's in de regio die zich richten op de verschillende doelgroepen. Deze worden in beeld gebracht. Naast de lopende programma's wordt gekeken wat er op andere plaatsen ontwikkeld en wordt uitgevoerd. Ook wordt gekeken wat de resultaten hiervan zijn. Dit gebeurt op basis van literatuuronderzoek. Door deze verkenningen weten we wat er al loopt in de regio en wat de overige mogelijkheden zijn. Er kan een goede afweging gemaakt worden tussen de interventies die kunnen worden ingezet.

Doorrekenen van interventies in scenariomodel Achterhoek Gezond

Op basis van een speciaal ontwikkeld domein overstijgend scenariomodel wordt gekeken welke combinatie van lopende en nieuwe interventies het meest effectief is bij het voorkomen of afzwakken van de brandhaard. Het voordeel van het scenariomodel is dat het inzicht geeft in het verschuiven van kosten en volumes van het ene domein naar het andere domein. Voor Achterhoek Gezond is dit interessant omdat een investering in preventie kosten in de zorg voorkomt. Bestuurders die besluiten moeten nemen over de inhoud én over de financiering zijn gebaat bij een goede onderbouwing van de inhoudelijke en randvoorwaardelijke aspecten. Het scenariomodel geeft gerichte en actuele informatie en keuzemogelijkheden gespecificeerd voor de Achterhoek. Het scenariomodel is geen oplossing. Het is een instrument dat het mogelijk maakt om een feitelijk onderbouwde discussie te voeren.

Keuze van interventies

Als de voorgaande stappen zijn doorlopen is er voldoende informatie om een voorzet te maken voor de keuze van interventies. Er wordt uitgeschreven welke combinatie van interventies optimaal is.

Achterhoek Gezond: Van doelgroepen tot interventies

Figuur 7 verbeeldt het komen van doelgroepen tot interventies. In de loop van de tijd worden nieuwe doelgroepen aan Achterhoek Gezond toegevoegd. De brandhaarden worden zo scherp mogelijk omschreven. Daarna vindt de analyse van adverse events plaats. Dat betekent dat wordt uitgezocht waarop zou moeten worden geanticipeerd om de brandhaard te voorkomen of af te zwakken. Er wordt benoemd wat er al gebeurt en hoe effectief dat is. En er wordt omschreven wat er nog niet gebeurt en wat het effect van het uitblijven van het handelen is. Aan betrokkenen wordt gevraagd hoe zij aankijken tegen de mogelijkheden om de brandhaard af te zwakken of te voorkomen. Daarna vindt volgt er een voorstel voor een combinatie van (bestaande en nieuwe) interventies.

FIGUUR 6 BRON: HEALTH KIC: VAN DOELGROEPEN TOT INTERVENTIES

3.3. Opstellen van en besluiten over het kavelplan Achterhoek Gezond

In het kavelplan Achterhoek Gezond staat hoe de Achterhoek gezondheid anders gaat monitoren, organiseren en financieren. Er staat in wat er moet gebeuren aan het ontwikkelen van bewustzijn bij inwoners, professionals, organisaties en bestuurders. En aan de hand van de eerste twee doelgroepen weerbare jeugd en veerkrachtige senioren wordt toegelicht hoe op een zorgvuldige, transparante wijze wordt gekomen tot een voorstel voor de meest effectieve combinatie van interventies.

Randvoorwaarden

De inhoud en bewustwording zijn belangrijke pijlers van het kavelplan Achterhoek Gezond. Maar in de tussentijd zijn ook de voorbereidingen getroffen voor het opzetten van een goede Governance. En er is gewerkt aan de business case om Achterhoek Gezond financieel haalbaar te maken. Er zijn gesprekken gevoerd met ministeries, zorgverzekeraars, de provincie en verschillende mogelijke financiers. Daarin is toegelicht wat de gevolgen zijn van werken volgens Achterhoek Gezond in relatie tot de huidige wet- en regelgeving en financieringsstromen. Want het domein overstijgend werken wordt met Achterhoek Gezond in de praktijk realiteit. Maar daarmee veranderen wetgeving en bekostigingsstructuren nog niet. Dit moet dus besproken en uitgewerkt worden. Om vervolgens te kunnen worden opgenomen in het kavelplan.

Besluitvorming

Over het kavelplan Achterhoek Gezond moeten de verschillende overheden en betrokken organisaties besluiten. Aan de ene kant over het principe van werken vanuit gezondheid. Maar ook over de gevolgen daarvan voor het anders organiseren, financieren en monitoren van gezondheid binnen overheden en organisaties. Overheden en organisaties moeten dus kennis hebben van het plan. En de vertaalslag naar hun eigen werk en beleid kunnen maken. Dit is geborgd doordat zij mede-ontwikkelaar zijn. De meeste organisaties zijn vertegenwoordigd in een van de werkgroepen en aan de thematafel (die als klankbord dient). In de stuurgroep zitten vertegenwoordigers van organisaties waarvoor de impact het grootst is. Partijen die (nog) geen deel uitmaken van de genoemde groepen, maar wel onderdeel zullen worden van Achterhoek Gezond worden betrokken. Het is uiteindelijk aan de organisaties zelf om de besluiten te formuleren en te nemen om Achterhoek Gezond te kunnen invoeren.

Vervolg

Werken volgens Achterhoek Gezond is niet van vandaag of morgen gerealiseerd. Het vergt doorzettingsvermogen, geduld en overtuigingskracht om alle partijen te informeren, mee te laten ontwikkelen en de juiste besluiten te laten nemen. Maar het is wel de bedoeling dat de methodiek uiteindelijk leidend is voor het uitvoeren van interventies op het gebied van zorg en gezondheid. Zo lang als Achterhoek Gezond loopt blijven wordt aan inwoners de vraag gesteld: 'wat betekent leven vanuit gezondheid voor jou?' Het verzamelen en interpreteren van data, formuleren doelgroepen en brandhaarden, draaien het scenariomodel en komen tot een goede samenstelling van interventies is ook een continu proces.

FIGUUR 7 PREVENTIEAKKOORD GEZONDHEID ANDERS ORGANISEREN, FINANCIEREN EN MONITOREN; BRON 8RHK AMBASSADEURS

4. Achterhoek gezond en weerbare jongeren

Jongeren in de Achterhoek moeten de regie op hun eigen leven kunnen voeren. En zich gezond en gelukkig voelen. Daarom investeert Achterhoek Gezond in de sociale omgeving. Zodat hun omgeving jongeren ondersteunt en bijdraagt aan het verhogen van veerkracht. Dit zorgt ervoor dat jongeren goed toegerust zijn om om te gaan met bijvoorbeeld groepsdruk en stress. Dat zijn factoren die van grote invloed zijn op welbevinden en mentale gezondheid.

De samenwerking tussen zorgaanbieders, preventieplatform¹, onderwijs, huisartsen en jeugdartsen, jeugd GGZ en sociaal domein intensiveert. Zo komen jongeren die lijden aan psychische problemen eerder in beeld en kunnen we sneller met hen in gesprek. Op basis van dat gesprek bepaalt Achterhoek Gezond wat geboden kan worden om de problemen beheersbaar te maken (of op te lossen). Zodat deze het dagelijks functioneren en welbevinden zo min mogelijk negatief beïnvloeden.

Samen borgen we dat jongeren met psychische stoornissen toegang hebben tot de juiste zorg op het juiste moment.

Breed samengestelde werkgroep doorloopt de stappen van Achterhoek Gezond

Om de stappen van Achterhoek Gezond te doorlopen is een werkgroep met deskundigen samengesteld. Daarin zijn vertegenwoordigd Autimaat, PPJ Oost-Achterhoek, GGD, Yunio, Estinea, Proscop en Entrea Lindenhout. Er sluiten nog vertegenwoordigers aan van de jeugd GGZ, POH-jeugd huisartsen, onderwijs en het sociaal domein. Dat de laatste groepen op dit moment nog niet in de werkgroep zitten betekent niet dat hun organisaties en werkvelden niet zijn meegenomen. De werkgroepleden werken vanuit het brede perspectief Achterhoek Gezond. Zij halen hun informatie op bij alle relevante organisaties.

Brandhaarden en hoe deze scherper te definiëren

Op basis van data, literatuur en gesprekken zijn door experts brandhaarden benoemd voor de doelgroep weerbare jongeren. Deze brandhaarden zijn onder andere:

1. Opvoedingsverlegenheid/bewust ouderschap
2. Kansarme kinderen
3. Psychisch welbevinden en prestatieklimaat

Deze brandhaarden worden verder aangescherpt. Dat gebeurt door op basis van literatuur te achterhalen welke leefstijl, persoonsgebonden- en omgevingsfactoren samen de brandhaard vormen. Als daar voldoende zicht op is kan meer specifiek worden gezocht naar regionale data om de brandhaarden harder te kunnen onderbouwen. De organisaties die aan de lat staan voor het opleveren van de data zijn ervan op de hoogte dat er een uitvraag komt en weten waarom zij data aan moeten leveren.

---

¹ Het Preventie Platform Jeugd biedt trainingen, cursussen en bijeenkomsten aan voor kinderen, ouders, opvoeders en professionals in de gemeenten Aalten, Berkelland, Oost Gelre en Winterswijk.

Onderzoek naar bewezen effectieve interventies

Op basis van wetenschappelijke literatuur wordt een overzicht gemaakt van bewezen effectieve interventies om zo vroeg mogelijk te voorkomen dat de adverse events zich voordoen. Dit is een wisselwerking met het verder aanscherpen van de brandhaarden. Er zijn nationaal en internationaal veel initiatieven. De kunst is het analyseren welke interventies de meeste meerwaarde hebben voor de Achterhoek.

FIGUUR 8 BRON MIJNAMSTELVEEN.

@EASE

Een voorbeeld van een mogelijk kansrijke interventie is @ease. In deze aanpak helpen jongeren tussen de 12 en 25 elkaar. Jongeren kunnen er terecht met vragen over mentale gezondheid, school, werk, seksualiteit of financiën. De methode komt uit Australië. In Nederland is op verschillende gesprekken gestart met @ease. Maastricht UMC en Levvel Amsterdam begeleiden het project.

Lopende initiatieven in beeld brengen

Parallel aan het aanscherpen van de brandhaarden worden de lopende initiatieven in beeld gebracht. Ook hierin is de werkgroep al een eind op weg. Maar de inventarisatie is nog niet volledig. Er wordt op subpopulatie niveau gewerkt aan een volledig beeld. Daarin staat in welke subregio van de Achterhoek het programma plaatsvindt en wie het netwerk of de keten vormen. Verder is geschetst waarom de opgave of populatie benoemd zijn. Er staat in hoe het programma of project wordt uitgevoerd en wat het onderliggende thema is.

Interviews met jongeren en hun ouders/opvoeders

Aan jongeren wordt vanaf november 2021 gevraagd wat leven vanuit gezondheid voor hen betekent. Er worden verschillende werkvormen gebruikt om de informatie goed op te halen. Sommige jongeren vertellen hun levensverhaal en geven aan hoe zij verschillende vormende gebeurtenissen hebben ervaren en hoe deze doorwerken in hun huidige en toekomstige bestaan. Jongeren die al zorg hebben ontvangen is gevraagd naar hun ervaringen gedurende die periode in een zogenaamde patient journey. Naast deze relatief intensieve vormen wordt er gebruik gemaakt van meer laagdrempelige chatgesprekken. Er wordt overwogen om een focusgroep in te stellen.

Interviews met professionals

Vanaf november 2021 vinden ook gesprekken met professionals plaats. Deze draaien om de volgende vragen:

- Wat zien professionals binnen de brandhaarden als grootste problemen en hoe ontstaan deze?
- Wat is de verwachte ontwikkeling? (Wat gebeurt er als we nu niets doen?)
- Wat is het verschil tussen de huidige aanpak (interventie, begeleiding enz) en de ideale aanpak?
- Tegen welke belemmeringen lopen zij aan in de eigen organisatie, wet- en regelgeving en financiering?
- Met welke partijen en hoe zou domein overstijgend samengewerkt moeten worden om adverse events te voorkomen?

Weerbare jongeren in het kavelplan Achterhoek Gezond

Tot en met november 2021 is gewerkt aan het verzamelen van de inhoud van weerbare jongeren op basis van data, literatuur en gesprekken. In 2022 kunnen de scenario's aan de hand van het scenariomodel worden gemaakt. Daarna wordt er een voorstel gemaakt voor het inzetten van een combinatie van interventies binnen het kavelplan Achterhoek Gezond. Daarin wordt ook opgenomen welke randvoorwaarden ingevuld moeten zijn om het ook in de praktijk te kunnen laten werken.

Vaststellen van het kavelplan

Het is de verwachting dat het kavelplan in het najaar van 2022 grotendeels kan worden vastgesteld. Weerbare jongeren is dan al uitgewerkt. De regiovisie, het regiobeeld, het preventieakkoord en ook de motie weerbare jongeren geven bestuurlijke dekking en inhoudelijke onderbouwing om door te werken op de ingeslagen weg. Positieve gezondheid is daarbij het onderliggende principe. De dialoog met jongeren en professionals vindt structureel plaats om te blijven achterhalen welke aanpassingen in de sociale omgeving kunnen worden gedaan. En welke gerichte interventies nodig zijn voor jongeren die psychische problemen ondervinden of een psychische stoornis hebben ontwikkeld. Daarbij worden de bestaande interventies als basis genomen en worden waar nodig toevoegingen gedaan.

Kantttekening

Het kavelplan kan alleen worden opgesteld en tot uitvoering gebracht als alle betrokken partijen zoals gemeenten zorgorganisaties, verzekeraars enz positief besluiten over de bijdrage die zij leveren aan het plan.

5. De rol van het onderwijs en werkgevers

Het onderwijs heeft een belangrijke rol als het gaat om het vroegtijdig signaleren en bespreekbaar maken van mentale problemen onder jongeren. Door van mentale gezondheid een onderwerp te maken dat vast onderdeel uitmaakt van het onderwijscurriculum van het VO wordt het normaal om na te denken over mentale gezondheid en dit met elkaar te bespreken. Het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap sorteert hier ook op voor door binnen het Nationaal Programma Onderwijs de mogelijkheid te bieden om ook middelen in te zetten voor interventies gericht op het welbevinden van leerlingen. Het is aan het onderwijs om keuzes te maken over de inzet van deze middelen. THINK op het VO en de STORM-aanpak zijn goede voorbeelden in de Achterhoek die kansrijk zijn om voor de hele Achterhoek door te ontwikkelen. Uniek aan THINK is dat het een coproductie is tussen onderwijs en maatschappelijke organisaties. Mentale weerbaarheid is daarmee ook een onderwerp dat op de agenda van de Thematafel onderwijs en arbeidsmarkt staat.

Pilot THINK op het VO in Aalten en Winterswijk

THINK op school wil jongeren sociaal-emotioneel zelfbewuster en weerbaarder maken en zo bijdragen aan een veiliger schoolklimaat. THINK is een doordachte aanpak om jongeren te leren goed met zichzelf en met anderen om te gaan. THINK is een vak dat gegeven wordt tijdens de mentorlessen. Jongeren denken vanuit de 4 G's (gebeurtenis, gedachten, gevoelens, gedrag) na over denken en voelen. Zij ervaren hoe zij regie kunnen voeren over eigen denken, voelen en handelen. Tegelijkertijd zijn er werkvormen die inzicht geven in groepsdynamiek. En jongeren helpen om hun sociale omgeving en peergroep te kunnen versterken. De eigen behoeften van jongeren (en eventueel die van ouders) staan daarbij steeds centraal. THINK zet professionals in om de lessen te geven. Het is wenselijk om een follow up te organiseren. Er zijn goede programma's beschikbaar bijvoorbeeld de STORM-aanpak.

Actieplan Achterhoekse Jongeren 2.0

Op basis van het Actieplan Achterhoekse Jongeren werken onderwijsinstellingen, gemeenten en UWV samen om jongeren in een kwetsbare positie op weg te helpen om hen een goede toekomst te bieden. Onvoldoende mentale weerbaarheid vormt vaak een onderdeel van de kwetsbaarheid (naast vele andere factoren). In hoofdstuk 2 staat ook dat jongeren die moeite hebben met leren of het vinden en behouden van werk risico lopen op het ontwikkelen van psychische klachten. Zowel voor de jongeren als voor de Achterhoek is het van grote meerwaarde als jongeren door een goede ondersteuning en begeleiding hun draai kunnen vinden in een werkomgeving. Gemeenten en onderwijs houden de jongeren goed in beeld. Zij ondersteunen jongeren met een arbeidsbeperking en kunnen

inkomensondersteuning regelen voor jongeren die geen recht meer hebben op studiefinanciering, maar nog wel studeren. Ook worden jongeren direct gematcht met passende werkgevers. Jongeren worden ook ondersteund en begeleid als zij een plek hebben gevonden. Zo wordt gewerkt aan een duurzame arbeidsrelatie.

Graafschap College; Trajectbegeleiding, JongLeren en Graafschap helpt scoren

In april 202 is het Graafschap College gestart met het JongLeren programma. Hieraan nemen studenten met psychische problemen deel. Het doel is om de student in staat te stellen om actief deel te nemen aan het onderwijs zodat een student een diploma kan halen en met een startkwalificatie zelfstandig kan participeren in de maatschappij. Het programma, met een flexibele in- en uitstroom, biedt een combinatie van persoonlijke en groepsbegeleiding en externe hulpverlening. Trajectbegeleiding is er voor jongeren die vastlopen in hun opleiding door persoonlijke omstandigheden of doordat zij even niet lekker in hun vel zitten. Een team van trajectbegeleiders bestaat uit ambulante begeleiders, maatschappelijk werkers, jeugdhulpverleners en orthopedagogen. Jongeren die een kortdurende time-out nodig hebben kunnen terecht bij Graafschap helpt scoren. Dat is een intensief programma voor jongeren om structuur te krijgen, uit te vinden waar interesses en talenten liggen en het vertrouwen in zichzelf terug te vinden.

FIGUUR 9 GRAAFSCHAP COLLEGE HEEFT RUIE ERVARING MET GERICHTE BEGELEIDING VAN JONGEREN

6. Mentale weerbaarheid jongeren prioriteit in de Achterhoek

In de Achterhoek wordt de komende jaren sterk geïnvesteerd in de mentale weerbaarheid van jongeren. Het is belangrijk dat dit door alle betrokken partijen in onderlinge samenhang gebeurt. Alleen als jongeren, ouders, zorg, onderwijs, werkgevers, sport en cultuur de krachten bundelen is het mogelijk om alle jongeren te bereiken en ondersteunen. De motie 'Mentale gezondheid Achterhoekse jongeren' is een steun in de rug voor de uitvoerende organisaties. Naast op basis van cijfers aantoonbare en door jongeren gestaafde urgentie voor het onderwerp is er hiermee ook politiek draagvlak om de inzet te intensiveren.

Jeugd doorlopend in beeld houden, bereiken en ondersteunen

Achterhoek Gezond zorgt ervoor dat alle jongeren in beeld blijven. Door samen te werken met vrijwel alle organisaties die betrokken zijn bij het leven van jongeren. En door continu in gesprek te blijven met jongeren, professionals in zorg en onderwijs en bijvoorbeeld ouders. Extra inzet is er op de meest kwetsbare groepen omdat bekend is dat het risico op het ontwikkelen van psychische problemen daar groter is. Doordat het voeren van gesprekken en het blijven volgen van data onderdeel zijn van de aanpak kan er snel gereageerd worden als er nieuwe ontwikkelingen zijn die leiden tot (een risico op) mentale problemen. Dit is een verbetering ten opzichte van de situatie waarin op basis van een meetpunt in enig jaar beleid voor de langere termijn wordt gemaakt en uitgevoerd. Corona is misschien wel de beste illustratie van een ontwikkeling met grote impact die onmiddellijke inzet vraagt. Op basis van de werkwijze van Achterhoek Gezond wordt dit gesignaleerd en kan meteen gezocht worden naar de meest passende interventie (oplossing).

Focus op preventie en samenwerking

De Achterhoek werkt op basis van positieve gezondheid. Dit betekent dat er veel in preventie wordt geïnvesteerd. Dit is ook een onderdeel van Achterhoek Gezond. (Jonge) inwoners bewust maken van het belang van (mentale) gezondheid en de mogelijkheden die er zijn om gezond te zijn en te blijven zijn een belangrijke pijler onder het kavelplan. Het onderwijs en werkgevers spelen hierin een belangrijke rol. In het onderwijs wordt (mentale) gezondheid een vast onderdeel van het lespakket van leerlingen. Zo wordt het even normaal om stil te staan bij mentaal als bij fysiek welbevinden. Met THINK in het VO en de STORM aanpak zijn goede ervaringen opgedaan. Dat geldt ook voor de verschillende trajecten van het Graafschap College. Ook voor aanvullende kansrijke methodieken staat de Achterhoek open. Investeren in de mentale is noodzakelijk en complex. Er zijn vele partijen en factoren die een rol spelen. 8RHK-ambassadeurs heeft in de verschillende tafels alle partijen binnen haar bereik. Van gemeenten tot onderwijs en van werkgevers tot zorg. Dat maakt het mogelijk om ook overal mentale weerbaarheid op de agenda te zetten. De organisaties hebben daar ook baat bij omdat zij vanuit hun eigen werkveld en taak belang hebben bij (mentaal) gezonde jongeren.

Bronnen:

GGD Noord- en Oost Gelderland: Gezondheidsmonitor jeugd 2019

GGD Noord- en en Oost Gelderland: Coronapeilingen

Achterhoek Gezond: presentaties en werkdocumenten werkgroep Weerbare jongeren

Thematafel 'De Gezondste Regio'; regiobeeld, regiovisie en preventieakkoord

Graafschap College en Pip Advice: Indicatieve MKBA- JongLeren programma

RIVM, Trimbos-instituut en Amsterdam UMC: Mentale gezondheid van jongeren, enkele cijfers en ervaringen